

40 dní s Biblí 2023

**IZAJÁŠ: TVÁŘÍ V TVÁŘ
NEPŘEMOŽITELNÉMU**

Starozákonní evangelium

Letošní materiál 40 dní s Biblií nás zve k setkání s knihou proroka Izajáše. Ta bývá nazývána starozákonním evangeliem. Jistě proto, jak v duchu východní ikonografie znázorňuje tato mozaika, že právě Izajáš opakovaně mluví o přicházejícím Kristu. Evangelista Matouš cituje Izajášova slova o Immanuelovi, chlapci narozeném z panny, ohlašujícím spásu Jeruzaléma (Mt 1,22n; Iz 7,14). Právě Izajáš mluví o narození spravedlivého krále z rodu Davidova, který vyvede národy z temnoty hříchu, bezpráví a smrti a přinese nový život lidem, a vůbec celému stvoření (Iz 9 a 11; Mt 4,12-17). A je to kniha Izajášova, která barvitě líčí zástupné, smírčí utrpení bezejmenného, mlčícího Hospodinova služebníka (Iz 53). Jako by starozákonní prorok zvěstoval novozákonní evangelium; jako by přinášel obraz Ježíše, Krále narozeného z Panny.

Evangeliem je ovšem kniha Izajášova také z jiných důvodů. Předkřesťanský překlad židovské Bible do řečtiny, Septuaginta (LXX), používá výraz *evangelizovat* neboli kázat evangelium (Iz 40,9; 52,7; 60,6; 61,1). Obsahem evangelia je u Izajáše přítom v zásadě totéž co v Novém zákoně - příchod Hospodinova království, vyjevení a obnova Boží vlády nad Izraelem, národy a vším stvořením (Mk 1,1-15; L 4,16-21; Ř 10,9-15). Jistě i proto je kniha Izajáš - spolu s Žalmy – nejcitovanější starozákonním spisem v Novém zákoně.

Hojně citovaná a užívaná je také pro své bohatství. Na každé stránce čtenář narazí na útěchu, povzbuzení nebo napomenutí, na zjevení Božího majestátu, stvořitelské moci, spasitelské dobroty, ale i Božího hněvu, který se ukazuje proti každé nepravosti a nevděčnosti. Napříč staletími mluví Izajáš živě ke každé nové generaci křesťanů, ale také židů, od nichž jsme díky Kristu tuto knihu zdědili a s nimiž ji dodnes sdílíme jako svaté Písmo.

Nepřemožitelné a Nepřemožitelný

Materiály 40 dní s Biblií, věnované Izajášovi, jsme nadepsali *Tváří v tvář nepřemožitelnému*. Nejen kvůli nepřemožitelnosti, nevládnutelnosti bohatého izajášovského materiálu! Předně proto, že Izajášova kniha mluví o setkání s nepřemožitelným... a s Nepřemožitelným! Lidsky nepřemožitelnými jsou v naší knize hříchy Izraele a národů: jejich nevděk, nedověra, nevíra a nevěra vůči Hospodinu a jeho slovu; ale také nevěra a lhostejnost, ba krutost vůči bližním,

sociální nespravedlnost, politická vypočítavost, lhavost, ustrašenost. Tomu všemu Boží lid čelí ve vlastním srdci, a nemůže si sám pomoci. Lidsky nepřemožitelnými jsou zde politické mocnosti, v době Izajášově asyrská říše a o sto let později říše babylónská, které obě surově a nezadržitelně překreslily mapu Orientu a vyvrátily, pohltily samostatnost (zdaleka nejen) izraelskou, resp. judskou. Asyřané a později Babyloňané nebyli pro Izrael rovnocennými protivníky, jakým dorostl, když se po staletí střetával se stejně malými sousedními národy Edómců či Moábců. Proti novým hegemónům nebylo pomoci, navíc když sám Hospodin si tyto říše používal, aby svůj trestal lid za staletý hřích. Ano, Bůh sám je tím Nepřemožitelným! Nepřemožitelným v soudech, ale i v milosti. Především o Něm vypráví Izajáš! O Hospodinu, Bohu stvořiteli, pečovateli, otci i manželovi, soudci i slitovníkovi Izraele, ale také národů, ba celého stvoření. Právě on přemáhá nepřítel, hřích i lidský nezájem.

Knihu proroka Izajáše jsme ke čtení vybrali s nadějí, že nám bude vodítkem v době, kdy si silněji než ještě před několika lety uvědomujeme, že čelíme silám, které nemůžeme sami jednoduše ovlivnit - které jsou pro nás takřikajíc nepřemožitelné. Před časem to byla pandemie covidu, nyní je to válka, která sice probíhá za hranicemi, a přece se nás týká. Jsou to ale i bolavé události ve vlastní rodině, zápasy ve vlastním srdci. Bohu buď dík, že On sám nám v Kristu – právě ve slovech izajášovského proroctví – slíbil pomoc, on Nepřemožitelný.

Knihla Izajáš

Není možné zde suplovat rozsáhlou diskusi, která se v odborných kruzích vede o Izajášově knize. Odkazujeme raději na literaturu, zejména na přehledná pojednání o autorství, vzniku, dějinném pozadí a teologii jednotlivých biblických knih, např.:

- Dillard R. B., Longman T.: *Úvod do Starého zákona*, Praha: Návrat domů 2011.

Doporučeníhodné jsou samozřejmě různé kazatelské anebo exegetické komentáře, případně tematické sondy k naší knize, nyní i z bohaté české provenience:

- Beneš J.: *Ozvěny Izajášova volání*, Praha: Návrat domů 2012.
- Heller J.: *Tři svědkové. Mojžíš, Izajáš, Žalmista*, Praha: Garamond 2022.
- kol.: *Starý zákon s výkladem 11 – Izajáš*, Praha: Kalich 1982.
- kol.: *Izaiáš. Revidovaný překlad s výkladovými poznámkami*, Praha: Česká biblická společnost 2018.
- Marek F.: *Izajáš – posel Hospodinových soudů a spasení*, Brno 1999.
- Vlková G. I.: *Izajáš I – S námi je Bůh? Izajáš 1-12*, Český ekumenický komentář ke Starému zákonu 23/1, Praha: Česká biblická společnost 2019.
- Vlková G. I., Plátová J.: *Izaiáš – Komentovaný překlad řecké septuagintní verze*, Praha: Vyšehrad 2018.
- Vlková G. I., Vaďura P.: *Izajáš – Svědectví o vítězíci důvěře*, Praha: Kalich a Vyšehrad 2014.

Chceme jen alespoň letmo upozornit na základní obtíž, s kterou se nad stránkami knihy Izajáš potkáváme. Vedle otázky aktuálnosti či aplikovatelnosti těchto starobylých slov, které napříč

staletími řeší každá generace židovských i křesťanských čtenářů, je to otázka aktuálnosti či aplikace, kterou dost možná vidíme už v samotné izajášovské knize. Od 19. století se mezi většinou biblických badatelů prosadil názor, že kniha Izajáš nepochází od jediného autora, tedy proroka Izajáše 8. století př. Kr., nýbrž že od Iz 40 dál (ale tu a tam i v Iz 1-39) máme co do činění se slovy jiných proroků z jiných dob. V Iz 1-39 čelí Izrael invazi Asyřanů: roku 722 dobyli Samaří (např. Iz 7 či 28) a roku 701 neúspěšně obléhali Jeruzalém (Iz 36-37); při těchto příležitostech stál prorok Izajáš po boku svých soukmenovců a judských králů Achaza nebo Chizkijáše. Od Iz 40 dál je však hlavním nepřítelem Babylón, který se jako velmoc vynořil o necelých sto let později a roku 586 Judsko a Jeruzalém vyvrátil. Od Iz 40 dál dokonce čteme o babylónském zajetí Judejců (např. 43,5-13), ba o perském králi Kýrovi, který babylónskou říši dobyl a roku 538 ukončil židovské zajetí (44,28; 45,1nn; 47,1nn).

Mluvil prorok Izajáš ke konci 8. století o událostech – nebezpečí, zajetí a spasení, a jmenovitě o zjevu vysvoboditele Kýra Perského -, jež zdaleka ještě nebyly na obzoru? Jistě to tak mohlo být; Hospodin vidí věci příští, dokonce je tvoří a přivádí na scénu, řídí je (43,18n; 44,6n aj.). Ale nemluvili starozákonní proroci spíše o své generaci a ke své generaci, o nebezpečích, která číhají za dveřmi současných problémů a hříchů? Mnozí exegeti se domnívají, že už v knize Iz máme před očima aktualizaci či aplikaci starších Božích slov do nových, nečekaných situací: Anonymní prorok 6. století vychází ze zvěsti Izajáše 8. století a slova týkající se asyrského vpádu aplikuje do časů tyranie babylónské. Např. evangelikální biblisté Dillard a Longman obhajují spíše jednotu knihy, ale nebrání se ani alternativě onoho tzv. „druhého Izajáše“. A dodávají, že otázka autorství nesmí být prubířským kamenem pravověří, vždyť většina biblických spisovatelů a sběratelů pro nás zůstává v anonymitě a na každé stránce Bible najdeme takřikajíc „nezazdrojované“ citace z jiných biblických knih. Bible nechce být archeologickým nalezištěm dávných výroků, nýbrž vždy byla – už v dobách starozákonního Izraele i novozákonní církve – a i dnes je živým Božím slovem, které vnáší Boží světlo – soud i milost - do stále nových situací (Žd 4,12).

Materiál 40 dní s Bibli

Jako obvykle obsahuje materiál rozpis čtení, který nás den po dni provede celou knihou.

Texty kázání jsou vybrány z oddílů, které v rozpise čtení připadají na tu kterou neděli, a sice i s ohledem na název, který tyto neděle nesou v tradici církevního roku (Reminiscere, Oculi atd.). V kázáních tak zazní vlastně „náhodné“, a přece šťastně příhodné, ilustrativní ukázky, ochutnávky z nepřeborného izajášovského bohatství.

Pro studium v biblických skupinkách jsou navrženy texty, resp. témata, která v rozpise čtení připadají na ten který týden a která uvádí do zvěstí tohoto starozákonního evangelia. Vedle exegetických poznámek jsou opět připraveny otázky jako inspirace k rozhovoru nad textem.

David Beňa

Rozpis denního čtení 2023

TVÁŘÍ V TVÁŘ NEPŘEMOŽITELNÉMU

	Denní čtení 2022 Izajáš		Kázání Střípky z Izajáše	Biblické studium Hlavní motivy Izajáše
1. 3.	1,1-20	1,21-31		Hospodin a prorok (Iz 6)
2. 3.	2,1-22	3,1-15		
3. 3.	3,16 – 4,6	5,1-30		
4. 3.	6,1-13	7,1-25		
5. 3.	8,1-8	8,9-23	Iz 8,11nn: Hospodina samého posvěcujte (neděle Reminiscere)	
6. 3.	9,1 – 10,4	10,5-34		Pyšný král (Iz 14,1-23)
7. 3.	11,1 – 12,6	13,1-22		
8. 3.	14,1-23	14,24 – 15,9		
9. 3.	16,1-14	17,1-14		
10. 3.	18,1 – 19,15	19,16-25		
11. 3.	20,1-6	21,1-17		
12. 3.	22,1-25	23,1-18	Iz 22,1-14: Nevzhlíželi jste (neděle Oculi)	
13. 3.	24,1-23	25,1-12		Malá apokalypsa (Iz 24-27)
14. 3.	26,1-21	27,1-13		
15. 3.	28,1-13	28,14-29		
16. 3.	29,1-8	29,9-24		
17. 3.	30,1-18	30,19-33		
18. 3.	31,1-9	32,1-20		
19. 3.	33,1–12	33,13-24	Iz 33,1-6: Bude věrnou jistotou (neděle Laetare)	
20. 3.	34,1-17	35,1-10		V obležení (Iz 36-37)
21. 3.	36,1-22	37,1-7		
22. 3.	37,8-20	37,21-38		
23. 3.	38,1-22	39,1-8		
24. 3.	40,1-11	40,12-31		
25. 3.	41,1-20	41,21 – 42,9		
26. 3.	42,10-25	43,1-15	Iz 43,1-4 Neboj se (neděle Judica)	
27. 3.	43,16-28	44,1-8		Hospodinův služebník (Iz 42-53)
28. 3.	44,9-23	44,24 – 45,13		
29. 3.	45,14-24	46,1-13		
30. 3.	47,1-15	48,1-22		
31. 3.	49,1-13	49,14 – 50,3		
1. 4.	50,4-11	51,1-23		
2. 4.	52,1-12	52,12 – 53,12	Iz 52,7-10: Hospodin se vrátí (neděle Palmarum)	
3. 4.	54,1-17	55,1-13		
4. 4.	56,1-12	57,1-21		
5. 4.	58,1-14	59,1-21		
6. 4.	60,1-22	61,1-11		
7. 4.	62,1-12	63,1-19	Iz 63,15-19: Jsi přece náš Otec (Velký pátek)	
8. 4.	64,1 – 65,7	65,8-25		
9. 4.	66,1-14	66,15-23	Iz 66,7-9: Já, který otvírám život (neděle Vzkříšení)	

Biblické studium 1: Hospodin a prorok (Iz 6)

1. – 4. března

Tváří v tvář svatému Bohu nařiká prorok nad nečistotou svou i svého lidu. Dostává se mu však očištění a Bůh ho vysílá k lidu s poselstvím soudu i naděje.

- **Text:** Text vypráví o setkání s Bohem, všechny pronesené výroky jsou v poetickém stylu, využívajícím typického paralelismu (dva až tři řádky rozvíjejí a postupně zpřesňují stejnou myšlenku) a zemité, tělesné, k detailu mířící metaforiky (*země i nebe; rty; srdce, uši, oči, tuk; města, domy, stromy, dub, pahýl, símě*). Na teofanii (v1-4) následuje rituál očištění úst (v5-7), který ústí k povolání za mluvčího Božích soudů (v8nn).
- **Pozadí:** Událost je datována do r. 740, kdy umírá judský král Uzijáš alias Azarjáš, velký stavitel a hospodář, vojenský strateg. Na vrcholu moci se tento zbožný vladař pokusil uzurpovat si kněžský úřad, a byl přímo v chrámu raněn malomocenstvím; dožil vyloučen z lidu i chrámu (v1; 2Pa 26; 2Kr 15,1-7). Právě v chrámu a právě jako král (*adonai*, LXX: *kyrios*), sedící na trůnu a obklopený dvořanstvem, se Pán dává Izajášovi vidět. Jde nejspíše o signál, že Hospodin zůstává králem, navzdory selhání pozemských králů. Snad je zde, se zpožděním pěti kapitol, zachyceno první Izajášovo povolání do služby (srov. Ex 3; Jr 1; L 5,1-11; Sk 9).
- **Vidění:** *Boha nikdo nikdy neviděl* (J 1,8; 1Tm 6,16; Dt 4,15nn), resp. nemůže vidět, ale ani slyšet, a zůstat naživu (v5; Ex 3,4n; 20,19; Dt 5,23-29). A přece bylo některým dáno spatřit cosi z Boží podoby (v1; Ex 24,9-11; 33,20-23; Dt 34,10; Ez 1,26-28; Da 7,9-14; Zj 4) či uslyšet Boží hlas (v8; 1Kr 19,11-13; 2Pt 1,17n). Lidskou tvář Boží – a konečným zjevením toho, kdo je Bůh - je Kristus Ježíš (J 1,14; 14,9; Mk 15,39; Ko 2,9; Žd 1,1n). Primárním prostředkem Božího sebezjevení, a to i v Kristu, je slovní sdělení (v9; 1,1n; Dt 6,4nn; Mk 1,38; J 1,18; 14,9n; Žd 1,2). Bůh přitom až na výjimky (Ex 20,1nn; Mt 3,17; J 12,28) nemluví osobně a ke všem, nýbrž ústy a písmem několika poslů (v8n; Ex 20,18-21; Joz 1,7n; Jr 29,19; J 20,29-31; 2Pt 1,17n; 1J 1,1-4).
- **Svatý Král:** Bůh se dává Izajášovi spatřit jako Král Izraele, ale i nebe a země (v1-4; Ex 15,18; Dt 33,5; Ž 47,3; 99,1; Zj 4 aj.). Provází ho dým (Gn 15,17; Ex 19,18; 20,18; 40,34n; 1Kr 8,10n; Mt 17,5) a serafové. Ti jsou popsáni jako okřídlené a - soudě z hebr. slovesa *saraf* - ohnivě plápolající bytosti; v Písmu jsou zmíněni jen v Iz 6 (v2.6; srov. Ez 1,4.23n; Ž 104,4; 1Tm 6,16). Jejich volání, tzv. trisagion či trishagion (3x *svatý*), je v Bibli také jedinečné: jistě vyjadřuje úplnost všepromikající Boží svatosti (v3). *Svatost* náleží Bohu a tomu, koho či co si pro sebe oddělil a dává oddělit (Lv 19,1; 27,1nn aj.): Je nejen morální, ale spíše ‚estetickou‘, ‚kultickou‘ kvalitou, mysteriózní ‚radiací‘ Boží, která ohrožuje a zabíjí (v5.9-12; 1,4; 5,16; 30,12n; Lv 10,1-3; 1Tm 6,16), ale také zachraňuje (v7; 10,20; 12,6; 29,19.23; 30,15) a tvoří (v3; 17,17; 40,25; 43,15). Právě tváří v tvář spatřené Boží svatosti se Izajáš leká (v5) nečistoty, tj. kultické, ale i morální nezpůsobilosti (35,8; 52,1.11; 64,5; Lv 5,2n; 10,10; 11,1nn) svých a izraelských řečí (29,13; 57,19; 59,3): takto nemůže Boha uctívat. Dostává se mu serafovy ‚neortodoxní‘, jaksí kněžské pomoci (v6n; srov. Lv 16,12; Ez 10,2; Mt 3,11; Zj 8,3-5). Očištěný Izajáš je nyní způsobilý přijmout úkol (v8; 50,4n; Ex 4,10-17; Jr 1,6-10; Sk 22,14-16).
- **Úkol a zvěst:** Hospodinovo *Kdo nám půjde?* je řečí porady (1Kr 22,19-23), vtahuje proroka do řešení Božích záležitostí. Serafovskému volání, Izajášovým slovům o bídě vlastních a izraelských úst a Božím povolání odpovídá úkol proroka: má mluvit o Božím soudu (v11-13), ba tímto mluvením má soud nad Izraelem vykonávat (v9n; srov. Jr 1,10; J 12,48). Septuaginta (odtud Mt 13,14n; Sk 28,26n; srov. Mk 4,12) změkčuje vyznění v9n a mluví o sebezatrzení Izraele; J zato soudní činnost připisuje Bohu, ne-li Kristu (J 12,37-41). Potvrzuje se, že Boží slovo se neprojevuje pouze spásou, ale také soudem (srov. 1S 2,6n; Jr 1,10; 1Pt 2,7-9). Zde bude soudem vyplnění země, nejspíše asyrské, příp. o 100 let později babylónské (v11-13); teprve pak nastane čas překvapivé Boží milosti (v13c; 9,1-6; 11,1nn).
- **Aplikace:** NZ aplikuje text na Boží zjevení v Ježíšovi, resp. na zvěstování evangelia (Mt 13; Mk 4; J 12; Sk 28; Ř 10). Kdo uvěří Kristu a jeho slovu, slovům o něm? Nabízí se i aplikace ohledně naší služby Bohu (vědomí Boží svatosti, vlastní hříšnosti atd.). Je ale potřeba uchovat biblické rozlišování mezi výjimečnými Božími posly, *apostoly a proroky*, resp. jejich Písmu na jedné straně, a námi, Božím lidem posluchači zvěsti na straně druhé (J 20,29-31; 2Pt 1,16-21). S Bohem se setkáváme především prostřednictvím slov poslů.

Biblické studium 1: Hospodin a prorok (Iz 6)

1. – 4. března

Tváří v tvář svatému Bohu nařiká prorok nad nečistotou svou i svého lidu. Dostává se mu ale očištění a Bůh ho vysílá k lidu s poselstvím soudu i naděje.

- V Bibli se říká, že „Boha nikdy nikdo neviděl“ (J 1,18 aj.). Jak potom rozumět Izajášově vidění?
- Co především v Izajášově vizi vyniká z Božího charakteru? Proč Izajáš reaguje způsobem, jaký nám text líčí? A co z této Izajášovy reakce vyrůstá? Jakým procesem Izajáš prochází?
- Jaké předpoklady musí splňovat každý Boží služebník i dnes?
- Kde a jak se dnes můžeme potkávat s Boží svatostí?
- Jak se zjevenou Boží podobou souvisí zvěst, kterou Hospodin Izajáše pověřil?
- Jak nás Izajášův úkol a jeho zvěst oslovují, ovlivňují, zavazují dnes?

Kázání 1: Hospodina samého posvěcujte (Iz 8,11-18)

5. března: neděle Reminiscere, introit: Ž 25,6-8; evangelium: L 2,25-35

Tváří v tvář ohrožení se Božím lidu nabízejí dvě alternativy: ustrašené konspirování o událostech, nebo trpělivá důvěra v Boha, nyní skrytého, který nám ale daroval své slovo.

- **Dobové pozadí:** Oddíl je součástí výroků o syrsko-efrajimské válce (Iz 7-12). V letech 735-732 př. Kristem se aramejský a izraelský král pokusili vojensky přinutit judského Achaza, aby posílil jejich koalici, která měla zastavit asyrský vpád. Prorokovu varování navzdory se Achaz obrátil o pomoc k Asýrii a oddal se jí (2Kr 16). Zbytečně! Jak Izajáš předpověděl (7,8n.16n; 8,4), roku 722 dobyli Asyřané Damašek i Samaří, ba roku 701 oblehli i Jeruzalém (Iz 36-37). V našem oddílu se ozývají témata Iz 7-12: obavy Izraele; útěcha, jakou Bůh poskytuje věřícím; obroda, ohlašující se skrze děti; Izajáš, vypravěč v 1. osobě.
- **Oddíl:** Je úryvkem z immanuelovské básně o zániku a spáse (8,5 – 9,6). Úryvek líčí dva postoje, které lze zaujmout tváří v tvář ohrožení: Je tu lid, který propadá strachu; a jsou tu lidé kolem Izajáše, kteří uchovávají naději v Boha. Jádrem oddílu je výrok Hospodina, který v úvodu a závěru oslovuje své věrné s varováním a radou (v12n.16); uprostřed Bůh předpovídá pád nevěrných (v14n). Tento Boží výrok je zarámován prorokovým vyznáním: Boží ponaučení je tvrdé (v11), Izajáš z něj ale vyvozuje důsledky (17n).
- **Cesta lidu:** Lid může *chodit cestou* (v11c) Božích přikázání (2,3; 35,8; 42,16; Dt 28,9; 1Kr 8,36), nebo cestou svéhlavosti (3,12; 65,2; 1Kr 16,2; Př 1,15). Ohrožen válkou, zmaten mezinárodní situací, tu Izrael nastupuje cestu výčitek, konspirativních smyšlenek a strachu, nevěry vůči Božím slovu (v12.16n; srov. 7,2.9b-13; 8,10.19.21n). Bůh se proto lidu stává překážkou a léčkou (v14n; L 2,34), vlastně tím, za koho ho nedověrný lid považoval (srov. Joz 23,13; Ž 69,23; Am 3,5). V13n opakují klíčová slova a rozvíjí obraz: *o skálu klopýtnutí klopýtanou a padnou, roztříští se; do pasti se chytí jak pták a padnou do zajetí*. Nejasná je zmínka o *svatyni* ve v14a: Hospodin sám se stane *svatyní* (srov. Jr 17,12n; Ez 11,16)! Je tato *svatyně* ažylem pro věrné (26,20; Ž 27,4-6; 46,1n), v kontrastu k léčce uchystané nevěrným (v14bc) – nejen ČEP proto doplňuje *vám a ale*? Anebo se tu myslí na *svatyni*, z níž vychází hrůza na bezbožné – a *svatyně* je tedy první z řady metafor Božího soudu v14 (Dt 7,21; Jr 25,30; Mi 1,2; Za 2,17; Ž 29; 68,30n.36; 89,8)?
- **Cesta zákona:** Izajáš a jeho blízcí mají lidovou cestu odmítat: mají jinak *mluvit* a jinak se *bát* (v12n). Jejich *bázní a strachem* – v13 opakuje pojmy z v12 – má být Hospodin: jeho mají slovy a postoji *posvěcovat*. Jako si Hospodin odděluje dary Izraele či právě *svatyni* (stejný slovní kořen jako *posvěcovat*) pro sebe (Nu 8,17; 1Kr 9,3.7; Jr 1,5), jako Izrael *zasvěcoval* Bohu své dary (Lv 24,3; 27,14nn), tak má Izajáš se svými blízkými *posvěcovat* Hospodina (29,23; Nu 20,12; 24,17). Jak? Snad tak, že spíše než lidských intrik a spádů se obávají Božího zármutku nad hříchem; s úctou a bázní dbají na jeho jméno a slovo (v16); a i v časech, kdy se Bůh skrývá - jakými bývají časy válek -, doufají v Boha, na něj čekají (v17) a neopouštějí své povolání (v18). K čemu vyzývá Bůh ve v16? Pobízí zachovávat a předávat neporušené Boží slovo, jmenovitě zákon (Dt 4,45)? Anebo má Izajáš toto lidmi opuštěné Boží slovo skrýt, zastřít (6,9-13; srov. Jb 14,17), a otvírat ho jen v nejužším kruhu bohabojných (29,11; Dt 32,34; Da 12,4.9)?
- **Izajáš:** Prorok je obklopen jednak Božími žáky (v16), jednak svými dětmi (v18). V širší souvislosti Iz 7-12 vystupuje více dětí: budoucí davidovský král (9,1-6; 11,2nn), dvě Izajášovy děti (8,1-4); vůdčím motivem je ale narození *Immanuela* (7,14; 8,8.10): Je Immanuel totožný s ideálním davidovským králem (srov. Mt 1,22n)? Či snad s druhým z Izajášových dětí (srov. 7,16 a 8,4; 7,14a a 8,18)? Anebo to byl Achazův zbožný syn Chizkijáš? Achaz onu těhotnou ženu a pak i její dítě měl před očima (7,14-17)! Prorok není sám: na něm i jeho blízkých pevně *spočinula Boží ruka* a učila ho cestě Boží uprostřed lidu, který se vydal svými cestami (v11) – a Izajáš se svými lidmi Boha uposlechl. Už takto byl účinnou zvěstí – *znamením a zázraky* – o Boží moci, která je mocná k soudu i spáse (v18; 20,3; Ez 12,6; srov. Ex 7,3; Dt 4,34; Jr 32,20n).

Tváří v tvář porážce nepřemožitelného babylónského tyrana propuká svět v jásot. Světská moc má své limity, lidská síla a zvůle neobstojí před soudem smrti. Hospodin je skutečný král.

- **Kontext:** Text je součástí série výroků směřovaných proti národům (Iz 13-23; srov. Jr 46-51; Ez 25-32; Am 1-2 aj.), jež se otvírá promluvou proti světovládnému Babylónu (Iz 13-14). Je to překvapivé: v době Izajášově (zemřel na začátku 7. století) byl Babylón vazalem Asýrie; jen na obzoru se vynořoval jako varování (Iz 39). Roku 625 se Babyloňané vymanili z asyrského jha a o 20 let později ninivskou říši vyvrátili. Nebúkadnesar z (novo)babylonské říše udělá velmoc, jejíž expanzi roku 586 padne za oběť také Judsko. Sebezbožňující Babylón (srov. Da 2-5) se zhroutí pod perským náporom roku 539 (srov. Iz 45-48). Babylónské zajetí i pád Babylóna zůstávají v Písmu trvalým mementem (1Pt 5,13; Zj 18).
- **Text:** Náš text má prozaický úvod a závěr (v1-4a; v22n), v němž je popsán pád Babylóna jako spása Izraele: Bůh se navrátí k Izraeli a dopřeje mu oddech v jeho zemi; Babylón naopak bude zničen. Uprostřed (v4b-21) je *pořekadlo, rčení, podobenství, přísloví*, hebr. *mašal* (Nu 23,7.18; 24,3.15.20n; Dt 28,37; Jr 27,9; 1S 10,12; Př 1,1 aj.). Jde o parodii na pohřební píseň, která se tu zpívá vlastně ještě o živých (srov. 5,8nn); v hebr. znění se nese v tzv. žalozpěvném metru – každý řádek lze rozdělit na dvě poloviny vždy se třemi + dvěma hlavními přízvuky. Báseň má dvě části, začínající slovem *Jak* (v4b.12). Pád krále nahlíží očima pozemšťanů (v4-8), mrtvých v podsvětí (v9-11), asi nebešťanů (v12-15) a opět lidí na zemi (v16-21). Všichni zdůrazňují králova provinění a zasloužený trest, resp. kontrast mezi jeho vzletem a pádem.
- **Exodus:** O babylonském zajetí i vysvobození se tu vypráví jazykem exodu, příp. davidovského království (srov. 40,3-5; 43,1nn aj.): *odpočinout* (v1.3.7; Ex 20,11; 23,12; 2S 7,1.11; 1Kr 5,18), *poháněč* (v2.4; 3,5; 9,3; Ex 3,7; 5,6.10.13), *tvrdá otročina* (v3; Ex 1,14; 2,23; 6,9; Dt 26,9; 1Kr 12,4). Stejně tak osud následníka a města připomíná osud Egypta (v22; Ex 4,22n; 7-12).
- **Zločin a trest:** Všichni diváci vyprávějí o zločinech krále: o zotročování (v4a.12), o krutosti expanze (v6.16), drancování přírody (v8.17), o pýše a luxusu (v11.12-14), o krutosti vůči vlastním (v20). Pozemšťané se radují z úlevy, kterou přinesl vytoužený pád, podsvětí se otřásá: je řeč o zlomeném žezlu (v4-6), o ztrátě životních sil (v11n.12.15), o ztrátě posmrtné důstojnosti (v18-20a), o ztrátě potomstva (v20b-21). To vše s důrazem na ostrý kontrast a leckdy drsné detaily (v11.12.14n.18-19).
- **Podsvětí:** Říše mrtvých, hebr. *šeól*, je ve SZ popisována jen letmo, a sice jako místo stínové existence, kde ustal pohyb, konání i chvála Boží (38,11.18n; Kaz 9,10). Smrt bývá označována také jako *vejít* či *ulehnout ke svému otcům* (Gn 15,15; 47,30; 2S 7,12; 1Kr 2,10 atd.). V Iz 14 si zesnulí uchovávají identitu: bývalí králové sedí na trůnech a vítají kolegu (v9-11). Jde o popis posmrtné reality, anebo o básnickou fantazii, zesilující ironický, parodický, satirický efekt?!
- **Pád z nebe:** Verše 12-15 bývají v tradici vztahovány na satana (srov. Ez 28,12-19; L 10,18; Zj 18-19). Jejich protagonistou je tu ovšem babylonský král ve své samozbožňující, antikristovské pýše. Detaily jeho řeči připomínají staroorientální mytologii: *Třpytivá hvězda* možná je uctívaná Jitřenka (srov. 13,10). Hebr. *šachar, svítání*, za jehož *syna* je král označen, je i jméno ugaritského božstva. Ponecháme-li v sousloví *hvězdy Boží* původní hebr. *El*, získáme jméno nejvyššího ugaritského boha, přičemž *hvězdy* jsou pak Elovy děti. Stejně tak i *Nejvyšší*, hebr. *Eljón*, je jméno kananejského božstva. Hebr. *zafón, Sever*, je také název hory, kde v ugaritské víře sídlili bozi (srov. Ž 48,3). Králova řeč vůbec připomíná rebelii jedněch bohů proti jiným, o které některé mýty vyprávějí. Také drancování libanonského lesa (v8), považovaného za majetek bohů, může patřit do mytologické poetiky. Babylonský král se cítil být bohem – a skončil jako smrtelník, ba hůř: zneuctěn, nepohřben, bez potomků (v12.14n.18-20). Hospodin, jediný Bůh, se nenechá vysmívat.
- **Politická satira:** Zatímco (nejen) Iz popisuje dobrou vládu spíše jen v náznacích (srov. 11,1nn), o špatné vládě se mluví v detailu (srov. Ez 34,1-16). Iz 14 je proroctvím o naději tváří v tvář zlovůli aktuálně mocných. Je parodickým žalozpěvem nad každou zneužitou mocí a bohorovností.

Biblické studium 2: Pyšný král (Iz 14,1-23)

6. – 11. března

Tváří v tvář porážce dosud nepřemožitelného babylónského tyrana propuká svět v jásot. Světská moc má své limity, lidská síla a zvůle neobstojí před soudem smrti. Jen Hospodin je skutečný král.

- Připomeňte si historické okolnosti vzestupu a pádu Babylóna. Jak žalozpěv vyznívá v ústech přímých účastníků babylónského pádu? Jak vyznívá, pokud ho Izajáš proslovil více než sto let před líčenými událostmi?
- Zalistujte v Izajášově knize a najděte popis vlády dobrého krále, např. v Iz 11,1-10. Jak vypadá spravedlivá vláda?
- Jak naopak žalozpěv líčí vládu zlou a špatnou? Zpěváci nešetří konkrétními detaily.
- Jaký trest si babylónský král vysloužil? Kam ho zavedly jeho ambice?
- Co nás tento starobylý parodický žalozpěv učí o lidské moci a vládě obecně? Vidíme podobné vládce v našem světě? Jak se k nim stavět a jak za ně modlit?
- Mohl by izajášovský žalozpěv mít nějaké křesťanské použití? Má parodie a satira ve víře? A jaké místo mohou mít v politickém prostoru?

Kázání 2: Nevzhlíželi jste (Iz 22,1-14)

12. března: neděle Oculi, introit: Ž 25,15; evangelium: Mt 11,16-26

Tváří v tvář úspěšné obraně propadá Jeruzalém soběstačné, sebezničující samolibosti, a tak i novému ohrožení, místo aby v pokání a prosbách vyhlížel svého Boha, Hospodina zástupů.

- **Kontext:** Oddíl patří mezi soudní výroky proti národům (Iz 13-23; srov. Jr 46-51; Ez 25-32; Am 1-2; Sof 2). Většina z nich je uvedena jako *výnos*, obžaloba či rozsudek (srov. 30,6; 22,25; 1Kr 9,25n; Nah 1,1; Abk 1,1), doslova *náklad*, *břímě* (Nu 11,11; Jr 23,23n). Jeruzalém je tak součástí ‚mezinárodní koalice‘, nepřátelské Bohu; přezdívkou *Údolí vidění* (v1.5) je spojen zvl. s Babylónem – *výnos* proti Babelu Izajáš právě *viděl* (13,1). *Výnosy* proti národům ukazují: i nad bezbožnými pronárody – včetně Izraele – vládne Hospodin!
- **Doba:** Obecné veselí (v1-2a.13) je snad reakcí na neúspěch asyrského obléhání r. 701 (Iz 36-37; 2Kr 18-19); v9-11 líčí výstavbu obrany, snad i Chizkijášova tunelu, dodnes dochované památky (2Kr 20,20). Asyrského tažení se ale podle všeho neúčastnili Élamité (v6). S událostmi roku 701 neladí ani nářek nad zajatou elitou (v2b-3; 2Kr 18,13-16?!) ani kritika nedůvěry (v11). Viděl snad prorok – uprostřed oslav osvobození od Asyřanů – zlo, které o sto let později přinese Babylón (39,1nn)? Či komentuje jinou, blíže neurčenou událost, kdy se uhájené město navzdory ztrátám oddalo bujarému veselí, aniž by nad ztrátami nařikalo a vzhlíželo k Bohu? Prorok kritizuje reakci na vítězství, samolibě pomíjející ztráty a hrozby.
- **Text:** Bez prostředkování se tu střídají motivy veselí a nářku, zdaru a porážky, svobody a zajetí: snad jde o tři časové roviny – dnešní veselí (v1-2a.12n) nad přestálým obléháním (v8-11), dnešní nářek (v4.12) nad přicházející válkou (v2b-3.5-7.14). Oddíl lze členit na tři části (v1-4; v5-11; v12-14). Úvod a závěr se přitom zrcadlí: opakují se motivy veselí (v1-2a; v13), nářku (v4; v12) a soudu (v2b-3; v14). Prostřední část se točí kolem zbraní a opevnění; opakuje se slovo *den* (v5.8) a dvojice *vzhlížet*, *vidět* (v8b-9.11b). Patří v8b-9 k popisu obléhání, vymezenému slovem *den* (v5-9), či už k popisu obrany, ohraničenému pomocí dvojice *vzhlížet*, *vidět* (v8b-11)? Opakující se motivy úvodu a závěru, dvojí repetice zmíněných pojmů prostřední části, ba jejich echo v závěru (*den* v12; *odhalit* v8a.14a), spojují nesouladné části textu v harmonický celek.
- **Úvod a závěr:** Jeruzalém je nazván *údolí vidění* (v1.5) snad proto, že je obklopen horami (Ž 125,2; Jr 21,13), a proto, že zde Izajáš *vidí* soudní *výnosy* (13,1). Ploché střechy, někdy místo obětí (Jr 19,13; 32,29) či nářku (15,2n), jsou tu místem halasného (v1-2a; 23,7; 32,13; Jb 39,7) a požívačného veselí (v13; 5,12; 56,12; Am 6,3-7; srov. 12,3; 35,10; Est 8,16). Na místě je však spíše nářek, truchlení, pokání (v4a.12; 33,7; Am 8,10; Jon 3,6; Jb 1,10), vždyť tu byly – či budou? – lidské ztráty: uprchlá, zajatá, pobitá elita (v2b-3; 16,2n; 21,14-15; 33,3). Město – slavící, místo aby truchlilo – samo nad sebou vynáší rozsudek (v13d.14b).
- **Prostřední část** popisuje jednak obléhání (v5-9), jednak účinné opevňovací práce (v9-11), ale tak i důvod soudu. Vedle hluchoty a neposlušnosti vůči Božím výzvám (v4.12n) je to soběstačná, vlastně bezbožná samolibost obránců: *vzhlíželi* k výzbroji královského paláce (v8b; 1Kr 7,2), *viděli* průlomů (v9), zesilovali opevnění (v10), chytře zajistili zásobování vodou, *udělali* novou *nádrž* – technické a geografické detaily nejsou jasné (v9b.11a) -, avšak *nevzhlíželi*, *nedívali se* k Hospodinu zástupů, který to vše – doslova *ji* – *udělal* a zdávna či zdaleka *zformoval* (v11; 17,7; 31,1; 37,26; 41,26; 43,1.11-13; srov. Gn 2,4.7). To vše? Onu události, město, jeho staré rybníky a onu novou nádrž (*ji*)? Tváří v tvář nebezpečí i tváří v tvář zdaru lid zapomněl na Boha, svými halasnými (sebechvalnými, fatalistickými?) oslavami přehlušil Boží výzvu k truchlení nad (budoucími?) zajatými a mrtvými, nad svou bezbožností, nad novými hrozbami.
- **Detaily:** V prostřední (i úvodní) části se objevuje mnoho výrazů jednak pro zbraně – *luk*, *meč*, *toulec*, *štít*, *vozba* a *jezdci* (2x), *výzbroj*, jednak pro městské objekty a stavební práce – *střecha*, *město*, *Dům lesa*, *zed’*, *hora* (snad chrámová), *brány*, *dům*, *hradby*, *rybník*, *nádrž*; *shromáždit*, *sčítat*, *strhnout*, *zpevnit*, *udělat*. Všechny části textu obsahují zvukomalebná sousloví, např. v5 začíná trojicí trojslabičných slov začínajících na m- (*mehuma*, *mevusa*, *11mevucha*: česky *poděšení*, *pošlapání*, *pomatení*); české *zhroucení* *zdí* zas přenáší hebrejské *mekarkar kir*, přičemž *kir* (*zed’*) je také označením neznámého útočícího národa (v6).

Tváří v tvář porušenému světu zvěstuje Hospodin soud a spásu. Ani spravedliví nejsou ušetřeni hrůz rozvratu, tím spíše ale smějí doufat v Boží věrnost a přicházející nové věci.

- **Malá apokalypsa:** Podle biblických badatelů se oddíl Iz 24-27 v několika ohledech vymyká kontextu Iz. Na rozdíl od adresných výroků okolních kapitol (srov. 13-23 a 28nn) má tento oddíl spíše obecné vyznění. Třebaže se mluví o Moábu (25,9-12), Egyptu či Asýrii (27,12n), o Judsku a Jeruzalému (24,23; 26,1n; 27,13); a třebaže soud i milost míří zejména na Izrael (24,23; 25,9n; 26,12n.19-21; 27,3-9), výroky se týkají všech národů i celého stvoření (24,1-5.21; 25,7n; 26,20n; 27,1). Celý svět má účast na Božím soudném a spásném díle s Izraelem; či obráceně: Izrael je prominentním účastníkem univerzálního Božího soudu a spasení. Také nelze určit, kterých historických událostí se naše kapitoly týkají. Jelikož je řeč o všeobecném zničení světa (24,1nn), a také o všeobecném vzkříšení (25,8), jde asi o eschatologické výroky, které po vzoru obdobných evangelních pasáží bývají v biblistice nazývány „malá apokalypsa“ (Mt 24; Mk 13; L 21; srov. Za 12-14).
- **Studium:** Oddíl rozšiřuje náš pohled a vtahuje Izraele i nás takříkajíc do globálního dění. Jsme účastníky utrpení i dobra tohoto světa. Naše spása není jen naše; a Boží soudy nad světem se netýkají pouze světa (srov. Ř 8,19-21; 1Pt 4,17-19). Nabízí se vybrat si ke studiu jen některý úsek, či ve více úsecích prozkoumat různé aspekty Božího jednání se světem. Navrhujeme např. následující:
- **Iz 24,13-23:** Oddíl popisuje Boží soud nad světem lidí i přírody (srov. v1-9); na vině je lidská proradnost (v5.20). Soud jakožto zjevení Boží důstojnosti a spravedlnosti je jistě důvodem k radosti (v13-16a), prorok – či sám Hospodin? – nicméně nařiká nad zkázou světa (v16b). Poetický popis soudu (v17-22) se vyznačuje jednak důrazem na univerzálnost (v21) a neodvratnost (v18ab), stupňováním rozvratu (v18-20a), ale také jazykovým mistrovstvím (v16b-20a): hebrejštiny a překlady (zvl. ČEP) zde pracují s repeticí pojmů, slovními hříčkami, ba se zvukomalbou (hebrejštinu zdárně napodobující ČEP: hláska *p* ve v17n, hláska *a* z předpona *roz-* ve v19-20a). Není úniku! Vše musí čelit Božímu hněvu. Který se takto ujímá svého kralování (v23).
- **Iz 25,6-8:** Oddíl opět vyčnívá svým poetickým mistrovstvím – ve v6b zvukomalba v hebr. znění (hláska *š*), které ČEP napodobuje opakováním hlásek *v* nebo *h*; opakování pojmů (v6b; v7); a přidávání a zpřesňování obrazů uvnitř všech paralelismů. Nejen na úrovni jednotlivých řádků a veršů, ale i v celku těchto tří veršů slyšíme crescendo: dochází tu k postupnému odhalení (v7!), oč na tomto banketu (v6) půjde: Bůh sejme, ba *pohlí* závoj a těžkou deku smrti, který pokrývá všechny národy. Spolu s Iz 26,19 (vs 26,14) a Da 12,2 (srov. Ez 37,1-14) je to jedno z mála sz míst, kde se mluví o vzkříšení z mrtvých. Hospodinova spása prolomuje hranice myslitelného, hranice tohoto starého stvoření.
- **Iz 26,7-10:** Po uvítání spásy Jeruzaléma a bezpečí, ba vítězství, které zde Bůh dopřává svým věrným (v1-6), tu spravedlivý doznává, že ani oni nejsou ušetřeni dopadů Božích soudů. Na způsob žalmů se tu vyjadřuje důvěra v Boží vedení (v7) i v těžkých časech soudů (v8a); vyjadřuje se tu touha po Bohu, který se v soudech zdá vzdálený (v8b-9a); ovšem soudy jsou tváří v tvář převrácenému stavu lidského srdce nezbytné (v9b-10).
- **Iz 27,1:** I tento verš mluví o soudu a spáse, která přesahuje hranice možného (srov. 25,6-8), tentokrát jazykem staroorientálních mýtů, kterému mohli dobře rozumět nejen Izraelité, ale právě i lidé (okolních) národů. Na způsob např. boha Marduka, který dle akkadského eposu Enúma Eliš zabil mořskou příšeru, tak zpacifikoval vzpouru bohů a z jejího těla stvořil svět, tu Hospodin ke spáse Izraele a národů zabíjí jakousi nepřátelskou (mořskou: chaotickou, neovladatelnou) bytost, označenou třemi jmény *livjatan*, *had*, *drak* (či *netvor*). Všichni tři patří k Božímu stvoření a vyjadřují něco z Boží moci a moudrosti: *livjatan* (Ž 104,26; Jb 40,25nn), *had* (Gn 3,1; Ex 4,3; Nu 21,6nn), *drak* (Gn 1,21; Ex 7,9; Ž 148,8). Všichni ale mohou zastupovat i protibožskou sílu, lidskou i nadlidskou: *livjatan* (Ž 74,14), *had* (Gn 3,1nn; 2Kr 18,4), *drak* (Jb 7,12; Ž 74,13; Iz 51,9; Ez 29,3; 32,2). Zde splývají v jedno, v symbol vzpoury proti Bohu, útlaku Izraele, smrti.

Biblické studium 3: Malá apokalypsa (Iz 24-27)

13. – 18. března

Tváří v tvář porušenému světu zvěstuje Hospodin soud a spásu. Ani spravedliví nejsou ušetřeni hrůz rozvratu, tím spíše ale smějí doufat v Boží věrnost a přicházející nové věci.

- Kapitoly Iz 24-27 bývají označovány za Izajášovu ‚malou apokalypsu‘. Ohlašuje se tu Boží soud nad celým světem, ale i spása, která se dotýká nejen Izraele, ale také všech národů, dokonce celého stvoření. Přečtěte si aspoň některé pasáže a přemýšlejte nad důvody soudů i spásy, nad jejich podobami, a také nad naším místem v těchto Božích plánech. Promlouvají tyto oddíly i do naší dnešní situace?
- Iz 24,13-23:
- Iz 25,6-8:
- Iz 26,7-10:
- Iz 27,1:

Kázání 3: Bude věrnou jistotou (Iz 33,1-6)

19. března: neděle Laetare, introit: Iz 66,10; evangelium: J 17,13-24

Tváří v tvář nepřátelům může Izrael doufat jedině v Hospodina, který má moc rozpráшит plenitele, a své věrné zajistit bohatou spásou.

- **Kontext:** Oddíl je součástí Iz 28-35, příp. 28-39. Výtky a předpovědi zániku (28,1-22; 29,1-16; 30,1-14; 32,9-14; 33,7-16; 34,1nn; 39,1nn) se tu několikrát vystřídají s přísliby spásy a obnovy (29,17nn; 30,15nn; 32,1-8.15nn; 33,17nn; 35,1nn). Spásné vyhlídky jsou vsutku eschatologické (32,1-8; 33,6.17nn; 35,1nn), jejich historickým pozadím je ale nejspíš tažení Asyřanů, kteří r. 722 vyvrátili severoizraelské království (28,1-6; srov. 7,1nn) a v r. 701 napadli Judsko a neúspěšně oblehli Jeruzalém (36-37; 29,1nn; 30,27-33). V ohrožení nemá Juda spoléhat na koalici s Egyptem – ale ani s Babylónem, tehdy marně rebelujícím proti asyrskému jhu (39,1nn k r. 705) -, nýbrž má se přimknout k Hospodinu (28,14nn; 30,1-7; 31,1nn; 33,1-6; 37,1nn).
- **Oddíl:** I zde se motivy soudu a spásy střídají – jsou to dva aspekty téhož Božího jednání (srov. 1,24-27; 6,12n; 9,1-6; 33,7nn). Ohlášení soudu (v1) uvádí prosbu o spásu (v2), která dochází naplnění jednak v realizaci ohlášeného soudu (v3n) – či jde snad o popis plenění? -, jednak v daru spásy (v5n). Rytmus oddílu utváří i dvojí opakování slov *být, čas, spása: Bud'... naší spásou v čase tísně* z prosby (v2b), zazní ve větě *Bude jistotou tvého času... pokladem spás* v naplnění (v6ab). Pokud v3 přiřadíme k prosbě jako její zdůvodnění (v2), pak prosba a naplnění budou spojeny i slovy *vyvýšenost*, resp. *na výšině* (v3b.5a). V ohlášení a popisu soudu se opakuje motiv, že viník je stížen neštěstím, jež sám působil (v1.4).
- **Soud:** Výrok proti nepříteli je uveden zvoláním *Běda*, tedy jako nářek nad mrtvým (1Kr 13,30) či jako důtka. Je oním odsouzcenem Asýrie (10,5; srov. 17,12; 18,1), či snad nevěrníci uvnitř Izraele, kteří svou činností plení Boží lid (1,4.24; 5,8-24; 10,1-4; 28,1; 29,1.15; 30,1; 31,1)? A jsou v3-4 popisem Božího majestátu a soudu nad plenitelem, nebo snad – srov. Jeruzalémskou Bibli – popisem plenitelova díla? Nepřítel bude v určený čas (v1cd) každopádně stížen tím, čím sám škodil druhým (v1.4): bude popleněn a podveden, rozehnán a oloupen (10,6; 30,30; Ž 2,9). Symetrie viny a trestu je podtržena jednoduchými synonymními paralelismy (v1a=1b; v1c=1d; v3a=3b; v4a=4b v chiasmu), v nichž se opakují – bez poetického prohloubení, jindy typického pro druhý řádek paralelismu – nejen významy, ale vůbec i použité výrazy, ba občasně i jejich gramatické tvary: *hubící – nejsi huben, hubící – budeš huben; zrazující – nezrazují, zrazovat – zradí* (v1); *bude sbírána – sbírání, chvátání – chvátající* (v4). Soudní výrok tak má bezmála automatické či fatalistické, neosobní, „karmické“ vyznění.
- **Spása:** Za soudem ovšem stojí osobně Bůh – v prosbě o spásu (v2) a v příslibu či popisu spásy (v5n). I zde struktura zvýrazňuje to, co je řečeno: Úvodní apel, resp. příslib (v2ab.5) se konkrétnějšími výrazy opakuje v následující větě, uvedené slovem *Bud'*, příp. *Bude* (v2cd.6). Konkretizující řádky jsou navíc – asi opět jako nástroj potvrzení – vystavěny jako synonymní paralelismy (v2c=2d; v6b=6c v chiasmu s pojmy *klenotnice* a *poklad* na začátku, resp. na konci řádku). Jako je u Boha jistý soud, tak je u Boha jistá i spása! Verše prosby i příslibu používají běžné výrazy pro milost, spásu, naději (srov. 5,16; 12,2n; 25,9; 30,18n; 51,8; 52,7.10). Slovo *paže* ve spojení se *spasením* odkazuje nejspíše k exodu (40,10n; Ex 6,6; 15,16; Dt 5,15; Ž 98,1): *Současný čas tísně* (v2) se díky Boží exodické moci jednou promění v *čas jistoty* či *věrnosti* (v6); Bůh, jenž se Izraeli stává *spasením* (v2), je *zásobnicí spás* (plurál v6); Boží *vyvýšenost*, asi nebeská (24,18.21; 32,15; Ž 7,8), jež rozhání lupiče (v3n), se v darech *práva a spravedlnosti* projeví ke spásě hory Sijónu, tedy Jeruzaléma (v5ab; 22,16; 24,4; 26,5). *Právo a spravedlnost* (srov. 5,7.16; 9,6; 28,17; 32,16; 54,17; 56,1) jsou tu podobami Boží přítomnosti: sám je *pokladnicí*, zdrojem, *zásobnicí spás* (spásy v jejím pestrém bohatství), totiž *moudrosti, poznání*, a zvl. *bázně*. Destrukci, podvod, loupení (v1.4) nahrazuje Hospodin sám (v2.6), Hospodinovo spravedlivé kralování (v5), resp. život pod Hospodinovou vládou.

Tváří v tvář asyrskému obležení a manipulativnímu zastrašování se Chizkijáš opakovaně obrací k Hospodinu a dostává se mu od proroka ujištění o pomoci.

- **Vyprávění v Iz:** Kapitoly Iz 36-39 představují vypravěčskou vložku, třebaže ne jedinou (6,1n; 7,1-3; 8,1-4), v jinak poetické knize Iz; vyprávění je přitom proloženo poezií (37,22-35; 38,10-20). Vyprávění se týká jednak asyrského vpádu do Judska r. 701 př. Kristem (Iz 36-37), jednak Chizkijášovy nemoci a návštěvy z Babylóna, událostí časově předcházejících, datovaných do r. 705 (Iz 38-39). Paralelní texty s několika odchylkami či přidanými detaily najdeme v 2Kr 18-20 a 2Pa 32. Vyprávění Iz 36-39 ilustruje Izajášovu prorockou ‚každodenní‘ službu, jeho vstupy do politického dění v zemi i osobního života krále (37,2-7.21nn; 38,1n.4.21; 39,5-8; srov. 7,1nn). Poskytuje navíc historické pozadí k mnoha pasážím knihy (srov. 1,5-9; 10,28-34; 22,1-14; 23,1-18; 29,1-24; 33,1-24), resp. je svědectvím o naplňování Božích slov (7,17nn; 8,8 aj.).
- **Chizkijáš:** Chizkijáš patří ke zbožným judským králům, ba spolu s Davidem a pozdějším Jóšijášem k těm nejvýraznějším – v souladu s Mojžíšovým zákonem a Davidovými řády očistil chrámový kult, odstranil posvátná návrší v zemi, volal lid k pokání a obnovil sváteční kalendář (36,7; 2Kr 18,3-7; 2Pa 29-31). Jeho zjev je o to nápadnější, že byl synem bezbožného Achaza, který se přiklonil k Asýrii (7,1nn; 2Kr 16), a otcem ještě horšího Menašeho (2Kr 21). Bývá někdy identifikován s dítětem Immanuelem, jehož narození mělo být znamením Boží věrnosti (7,13-16), a také s trpícím Božím služebníkem (53,1nn).
- **Asyrský vpád:** Roku 732 vyvrátili Asyřané aramejské království a r. 722 – to nejspíše už za Chizkijášova spoluregentství - království severoizraelské (7,8n.15; 28,1-6; 2Kr 17; 18,9-12). R. 701 král Sancherib vpádl do vazalského regionu, aby potlačil protiasyrskou revoltu malých království, podporovanou Egyptem – Izajášem dlouho předpovídaná katastrofa (srov. 7,17; 8,8 aj.). Spojenectví s Egyptem Izajáš odsuzoval (20,1-6; 28,14-22; 30,1-11; 31,1-9). Asyrské anály zmiňují vyvrácení čtyřiceti šesti judských měst kromě Jeruzaléma (1,8n). Ušetření hlavního města je výsledkem platby tučného ‚výpalného‘ (2Kr 18,13-18), Chizkijášovy vojenské strategie (22,10n; 2Pa 32,1-8), zásadně však Božího zásahu: Asyřané musí obléhání ukončit, jejich vojsko je zdecimováno andělem, sám král je doma zavražděn svými syny (37,6n.36-38).
- **Asyrská strategie:** Dobyvatelé se snaží vynutit si podrobení jednak zpochybněním navázaných spojenectví (36,6.8n), nota bene odsuzovaných i Hospodinem (viz výše), jednak typicky pohanskou dezinterpretací Chizkijášovy kultické reformy, která jako by podvazovala zbožnost lidu a Hospodina ochudila o jeho oběti (36,7), dále zpochybněním Boží dobroty vůči Izraeli (36,10), což je nota bene tón ne nepodobný soudním výrokům Iz (1,2nn aj.). Asyrští poslové vnášejí neklid do celého lidu (36,11n), biblicky znějícími slovy nabízejí lidu lepší budoucnost (36,16n; 1Kr 5,5; Mi 4,4) a poukazem na svá nezpochybnitelná vítězství zpochybňují Hospodinovu moc (36,14n.18-20; 37,11-13). Posléze totéž opakují v dopisech (36,8-13). Asyřané svádějí směs otevířeného rouhání a biblických, ba izajášovských pravd (srov. Gn 3,1nn), směsí cukru a biče.
- **Chizkijášova strategie:** Iz 36-37 se ve srovnání se širším záběrem 1Pa 32, příp. 2Kr 18 (viz výše) zaměřuje na roli víry v obraně poslední judské pevnosti. Král zakázal lidu s nepřítelem diskutovat (36,21), ale také pracoval s přesnými informacemi (36,22). Předkládá je Bohu prostřednictvím proroka (37,2-5), ale i osobně v chrámu (37,1.14-20). Hospodin odpovídá skrze proroka (37,6n; 37,21-35). Chizkijášova žádost o Izajášovu modlitbu se nese ve znamení obav a prosby o soud nad asyrským rouháním (37,2-4). Osobní modlitba je vyznáním víry, když se obrací na Hospodina, aby se zastal Izraele, a tak své vlastní pověsti jediného živého Boha (37,16-20). Modlitba se otevírá a uzavírá obdobně: *Ty sám jsi Bůh jediný nade všemi královstvími země (...)* *At poznají všechna království země, že ty jsi Hospodin jediný* (v16a.20b). To proto, že Hospodin je Stvořitel všeho (v16b), zato bohové národů nic nejsou, proto nemohli své národy ochránit (v19). Nicméně je pravdou – Chizkijáš hledí smutné skutečnosti zpřímá do očí -, že Asyřané všude vítězí (v17n). V modlitbě se ozývají izajášovská témata Boží tvůrčí moci, jednosti tváří v tvář modlám, schopnosti zachránit (40,12nn; 41,7n; 42,8 atp.).

Biblické studium 4: V obležení (Iz 36–37)

20. – 25. března

Tváří v tvář obležení a manipulativnímu zastrašování se král Chizkijáš obrací k Hospodinu a dostává se mu od proroka ujištění o pomoci.

- Připomeňte si historické okolnosti asyrského vpádu do Judska.
- Pročítejte společně nebo ve skupinkách, v kuse nebo po částech, vyprávění o asyrském obléhání Jeruzaléma, jak je popsáno v Iz 36,1 – 37,20. A hledejte...
- Jako se tu naplní Izajášova zaslíbení záchrany, tak se zde naplňují některé starší prorocké výroky. Které např.?
- Jakými metodami se asyrští dobyvatelé snaží zlomit vůli jeruzalémských obránců?
- Jakými duchovními zbraněmi jim jeruzalémští obránci, jmenovitě král Chizkijáš, čelí?
- Co nás toto vyprávění učí do našich každodenních zápasů. Vidíme dnes obdobné útoky na „všechna království země“? A můžeme v Izajášově vyprávění načerpat naději? Jakou?

Kázání 4: Neboj se (Iz 43,1-4)

26. března: neděle Judica, introit: Ž 43,1; evangelium: L 21,20-28

Tváří v tvář novým začátkům smí Izrael beze strachu doufat v tvůrčí a ochrannou lásku svého Boha, osvědčenou už zdávna Božími vykupitelskými činy. I uprostřed soudů patří Izrael Hospodinu.

- **Pozadí:** Místo období let 740-700 př. Kr., odkud promlouvají výroky Iz 1-39, se ocitáme někdy v letech 605-538. Asyřany, neúspěšně ohrožující Jeruzalém, střídají od Iz 40 Babylóňané, kteří judské království vyvrátili. Spásná zaslíbení nevyhlížejí uchování města a příchod davidovského krále, nýbrž spíše osvobození ze zajetí a obnovu světa: obnovu přinese sám Hospodin (40,9-11 aj.), resp. perský král Kýros, dobyvatel Babylóna, jež Hospodin povolá do *mesiášských* služeb (45,1; 41,1-4.25-29; 43,14; 44,24 – 45,17). Jeruzalém byl vyplněn v letech 605, 598 a 586; zajetí židů ukončil Kýros roku 538 př. Kr. (44,28; Ezd 1,1nn; 2Pa 36,22n).
- **Kontext:** Vybrané verše jsou součástí oddílu 43,1-7, který v koncentrické struktuře rozvíjí téma stvoření Izraele (v1.7), návratu ze zajetí (v2.5-6) a výkupného (v3n). Tento oddíl je – opět koncentricky – zarámován motivem soudu, resp. slitování nad *sllepým* Izraelem (42,18-25 a 43,8-13) a popisem návratu z exilu jakožto nového exodu (42,14-17 a 43,14-21). Široký oddíl od Iz 40 opakuje zaslíbení příchodu Hospodina Krále, Stvořitele nebe i země, jemuž nemohou konkurovat žádné modly; výzvy k národům i Izraeli, aby před Bohem jakoby u soudu obhájily svou nevíru; obnovené povolání Izraele, *služebníka*, který má dosvědčovat Hospodinovo božství; a výroky o perském Kýrovi, příp. o exodu Izraele z babylonského zajetí.
- **Oddíl** je zvolen tak, aby bylo možné akcentovat některé z témat, jež kontext nabízí: návrat z exilu (v1-7), omilostnění v soudu (42,18 – 43,13), exkluzivní vztah Hospodina k Izraeli (v1-4). Lze jistě kázat o širším textu! Ve vybraném úseku se Hospodin třikrát představuje ve zvláštním poměru k Izraeli (v1; v3a; v4a) a třikrát z toho vyvozuje důsledky pro Izrael (v2; v3b; v4b). Oddíl lze shrnout i takto: Bůh si Izraele stvořil (v1), proto jej ochrání (v2) a vykoupí (v3n).
- **Stvoření:** Téma stvoření je prominentním refrémem Iz 40nn. Z 54 sz výskytů slovesa *bara' - stvořit* (v1.7.15; Gn 1,1) jich 21 najdeme v Iz; z 63 sz výskytů slovesa *yacar – formovat* jich v Iz najdeme 27 (v1.7.10.21; Gn 2,7n): Na rozdíl od model a lidí je Hospodin silným a moudrým tvůrcem a „organizátorem“ hvězd, země, tmy i zla, nových věcí (40,26; 41,20; 42,5; 45,7.18; 48,7; 65,17), a také Izraele (65,18 | 27,11; 44,2.21.24; 45,11 aj.). Ve spojení s *vykoupit* (v2.14; 35,9; 41,14; 44,6.22-24; srov. Ex 6,6; 15,13; Lv 25,13nn), *povolat jménem* (44,5; 45,3n; 49,1; srov. Ex 31,2) a *můj [jsi] ty* (srov. 41,9n.13; 44,21; 48,17; 49,3; Ex 19,5; 20,2.5) odkazují slovesa stvoření k vyvedení Izraele z Egypta (srov. Ex 1,7; Gn 1,28). Činné přičestí sloves - *tvořící tě, formující tě* – ale ukazuje i na neustávající Boží činnost. Izrael je stále tvořen – a vyváděn -, a proto se ani dnes nemusí ničeho bát (v5; 7,4; 10,24; 37,6; 41,10.13; 44,2).
- **Ochrana:** Že se Izrael nachází v kritickém či zlomovém okamžiku, naznačuje začátek: *A nyní...* (v1; 1,21; 37,20; 44,1; srov. 5,3.5; 28,27; 36,8; 47,8). Má projít *vodami a proudy, ohněm a plamenem*; tam všude Bůh bude s ním, takže mu nic neuškodí (v2). Opět slyšíme odkaz k událostem exodu (Joz 3,16; 4,23; Neh 9,11; Ž 78,13), tentokrát jde o nový exodus z Babylóna, od *proudu* Eufratu (Joz 1,4; 24,2n), o úskalí návratu a obnovy (v5n.14n.16-21; 40,3-5; 41,17-20; 42,14-17; 48,12-16; 51,9-11). Ve *vodách* a *ohni* můžeme vidět i Boží soudy nad Izraelem (42,24n; 42,18-23; 43,8nn; srov. 8,7; 11,15; 19,15): i v soudu je Hospodin s ním.
- **Vykoupení:** Nakonec se Hospodin představuje jako *tvůj Bůh* (srov. Ex 20,2), *svatý* a *zachránce*, příp. (činné přičestí) stále a právě *zachraňující* (v3.11; 25,9; 33,22; 37,20; 45,15.17.22). Izraele si totiž *cení* (v4a; 13,12; 28,16) a *považuje* (v4a; 26,15), ba – vzácné vyjádření ve SZ - *miluje* ho (v4a; 41,8; 48,14; Dt 4,37; 7,13; 23,6; Jr 31,3; Oz 11,1; Mal 1,2). Proto dá africké země *Egypt, Kúš a Sebu* (v3b), ba *člověka* či celé *národy* (v4b) *místo* Izraele (Ex 21,23; Nu 8,16; Joz 2,14): dá je jako *kopper - smířčí platbu, výkupné, náhradu, pokutu* (Ex 21,30; 30,12; Nu 35,31n; Ž 49,8), ba jako *úplatek* (1S 12,3; Am 5,12). Komu je dá? A proč? Snad je zde řeč o expanzi perského Kýra (45,14-17; srov. 41,2n.25; 42,1nn?; 44,24nn; 45,1nn): jako by svoboda maličkého Izraele byla vykoupěna dobytelskými úspěchy Peršanů - Hospodin dává Kýrovi Egypt místo Izraele.

Tváří v tvář izraelskému provinění a utrpení, ale také jeho povolání a posvěcení posílá Hospodin svého služebníka, aby Izrael i národy došly skutečné obnovy a spásy.

- **Hospodinův služebník:** Zejména ve druhé polovině knihy (Iz 40nn) narážíme na postavu *služebníka* Hospodinova (hebr. *eved adonai*), resp. *mého služebníka* (hebr. *avdi*). Jeho identita i charakter oscilují mezi rozpornými póly. Opakovaně je identifikován jako lid Izraele, resp. jeho pozůstatek, který trpí pro svůj hřích mezi národy, je slepý a ustrašený, otročí králům v babilonském zajetí (41,8-10; 42,18-25; 43,8-15; 44,1n; 44,21n; 45,4; 48,20n; 49,3.7n). Zároveň je spravedlivým nositelem Božího Ducha, vyhlašuje právo a přináší vysvobození Izraeli i národům (42,6n; 49,5-9; 61,1-3). Kraluje (41,2n; 42,1-4), ale taky nevinně či zástupně trpí pro hřích druhých, ba k jejich ospravedlnění (49,7; 50,4-10; 52,13 – 53,12). Je Hospodinův *služebník* z Iz 40nn lid Izraele, resp. jeho pozůstatek, nebo spíše jeden Izraelita; je to vysvoboditel, či zajatec; král, anebo otrok; spravedlivý, nebo hříšník? Zdá se, že služebník Hospodinův v sobě tyto protikladné póly jaksi spojuje a právě tak naplňuje své poslání.
- **Jeho identita:** Někteří vykladači židovské tradice v něm vidí samotného proroka (srov. 20,3), jiní Jeremjáše, další lid Izraele, a někteří perského krále Kýra, který roku 538 vysvobodil židy z babilónského zajetí a v některých rysech se shoduje s popisem *služebníka* (44,26 – 45,13; srov. 42,1-9). NZ vztahuje některé úryvky na Krista Ježíše, zvl. s ohledem na jeho vykupující utrpení (42,1-7; 49,1-6; 50,4nn; 52,13 – 53,12; srov. Mt 3,17; 8,17; 12,18-21; L 4,16nn; J 12,38; 1Pt 2,25 aj.), ovšem také na apoštoly, příp. křesťany vůbec (42,6; 44,24; 49,5n; 50,7-9; srov. Sk 13,47; Ga 1,15; Ř 8,33n). Současná exegeze, zaměřená na zamýšlený původní smysl, vidí ve *služebníkovi* buď kolektiv Izraele či jeho pozůstatku, anebo proroka či Kýra, Jójakína, Zerubábela aj.
- **Ježíš:** Jak řečeno, NZ některé pasáže výslovně vztahuje na Ježíše; ba on sám o sobě mluvil jako o zástupně trpícím *služebníkovi* (Mk 10,45 aj.). Tím ovšem – vztazením některých pasáží na Ježíše – je vyloženo, kým je právě Ježíš; není tím nutně určeno, jak chápat celek izajášovského pásma a jeho detaily. NZ je výkladem Ježíše pomocí Starého zákona, ne však nutně výkladem Starého zákona. Vždyť právě Starý zákon poskytnul apoštolům slova, obrazy, koncepty, kterými uměli vysvětlit a zvěstovat, kdo je Ježíš a co vykonal a vytrpěl. Mihotavá, proměnlivá identita i charakteristika *služebníka* Hospodinova (král a vysvoboditel, trpící hlasatel, spravedlivý trpící za druhé, viník snášející trest, zajatý pozůstatek lidu Izraele vyhlížející spásu) poskytuje bohatý, kaleidoskopický pohled na Ježíše, jak ho zvěstuje NZ. Kristus ztělesňuje Spasitele Boha, ovšem také hříšný lid, a také ospravedlněné, kteří uvěřili Božímu slovu (52,7; 53,1; srov. Ř 10,12-15).
- **Písňe služebníka:** Z nejspíše souvislého pásma zvěstování v Iz 40-53, resp. Iz 40-55, bývají některé pasáže tradičně nazývány speciálně jako „písňe služebnickovy“. Jsou to oddíly 42,1-9; 49,1-6; 50,4-9 a 52,13 – 53,12 (někdy se uvádějí také 41,1-4 a 61,1-3). Takové vydělení je sice exegeticky diskutabilní; nicméně v těchto pasážích vystupuje *služebník* spíše jako jedinec, který Izraeli, a také národům přináší Boží slovo, Boží právo a vládu, spásu a smlouvu, uzdravení a odpuštění. V Iz 42 a 49 mluví Hospodin: *služebník* je tu vyvoleným uzdravovatelem, zákonodárcem, vysvoboditelem a králem. V Iz 50 promlouvá sám *služebník*: představuje se jako trpělivý a trpící učedník a učitel, zvěstovatel Božího slova. V Iz 53 se slova ujímají národy, resp. jejich králové: *služebník* je nevinnou obětí jejich zvěle, poznávají v něm ale Bohem darovaného vykupitele.
- **Studium:** Nabízí se možnost pročitat společně či po skupinkách aspoň některé z „písni služebnickových“, případně doplněné o kontrastní pasáže z kontextu (např. 42,1-9 ve srovnání s 42,14-20). Jakého sluhu Božího představují jednotlivé oddíly? Čím slouží Bohu a lidem? A jaké světlo tyto „písně“ vrhají na osobu a dílo Pána Ježíše? Jak Iz zvěstuje Kristovo evangelium, jak ho vysvětluje? Jak to či ono zažíváme? Nač ještě čekáme?

Biblické studium 5: Služebník Hospodinův (Iz 42-53)

27. března – 1. dubna

Tváří v tvář izraelskému provinění a utrpení, ale také jeho povolání a posvěcení posílá Hospodin svého služebníka, aby Izrael i národy došly skutečné obnovy a spásy.

- Přečtěte si společně nebo po malých skupinkách aspoň některé z ,písní služebníkových' a sdílejte se, co nás učí o Pánu Ježíši?
- Iz 42,1-9
- Iz 49,1-6
- Iz 50,4-9
- Iz 52,13 – 53,12

Kázání 5: Hospodin se vrací (Iz 52,7-10)

2. dubna: neděle Květná, introit: Za 9,9-10; evangelium: Mt 21,1-17

Tváří v tvář navracejícímu se Hospodinu se zajatý a rozvrácený Izrael smí radovat. Dávné přísliby se stávají skutečností viditelnou pro Izrael i národy.

- **Dobový kontext:** Náš oddíl mluví nejspíše o návratu židů z babylónského exilu a o související obnově. V širším kontextu je řeč o vysvoboditeli Kýrovi, perském králi, dobyvateli Babylóna, který roku 538 ukončil židovské zajetí (44,28; 45,1nn; Ezd 1,1nn); mluví se o pádu Babylóna (46-48); volá se po návratu z exilu (43,14; 48,20; 49,22nn). Náš text zmiňuje egyptské a asyrské zajetí (v4), ne babylónské (jak ČEP doplňuje v11), má tedy obecnější vyznění a využití. I navrátilci se anachronicky cítili být ještě *asyrskými otroky* (Ezd 6,22; Neh 9,36n). Pavel vztahuje náš oddíl na kazatele Kristova evangelia (v7: Ř 10,15.17). Nesamozřejmě návaznost Iz 52 a 53 (resp. 52,1-12 a 52,13 – 53,12) nachází naplnění v Kristu – v šokující návaznosti Květné neděle a Velkého Pátku (Iz 53,1: Ř 10,16): Ježíš, radostně vítaný, a pak ukřižovaný, je přicházející Hospodin, vykupitelský král i služebník trpící zvůli národů.
- **Naše pasáž** je součástí oddílu 52,1-12, který dovršuje motiv exodu ze zajetí (v4.12; 51,9nn) coby probuzení Hospodina i Izraele (51,9nn; 51,17nn; 52,1nn). Začátek a konec oddílu (v1n; v11n) jsou propojeny motivy usídlení a odchodu, nečistoty a očištění, zatímco dvě prostřední části (v3-6; v7-10) mluví o díle vykoupení. Naši pasáž lze rozdělit takto: hlasatelé evangelia o Božím kralování (v7) jsou heroldy příchodu samotného Hospodina Krále, jehož spásné činy na vlastní oči vidí nejen jeruzalémští strážní (v8-9), ale i národy (v10). Co do tématu i detailů je paralelním místem např. Iz 40,1-10.
- **Evangelium:** Ve v7 (srov. Nah 2,1) se 2x vystřídají přičestí sloves *zvěstovat [dobrou zprávu]* (v překladu LXX: *euangelizomai*) a *dát slyšet [zvěst]* (LXX: *akoé, akousté*). Tito zvěstovatelé *mluví* k zničenému městu (v9a) – v synonymních, jaksi se stupňujících pojmech - o *pokoji, dobrou a spasení*, totiž že *kraluje Bůh tvůj* (srov. Mk 1,15; 11,10; Ř 10,9). Boží vláda je zpochybněna porobením Izraele (v5; 49,14n.24-26; 50,1-3; 51,9n), zjevení či obnova této vlády je proto evangeliem (L 2,25.38b; 4,43; 23,51c). *Příhodný, krásný, líbezný* je přitom nejen obsah evangelia, ale i příchod (*nohy*) jeho nositelů, ba nositelé evangelia sami, jejich *nohy!*
- **Strážní:** Vzájemně se zrcadlí v8 a v9 doplňují obrázek zvěstovatelů, blížících se po horách (v7), o *strážné* (v8; 21,6; Nah 2,2; Ak 2,1; Mi 7,7) jeruzalémských *trosek* (v9), kteří nejen slyší, ale přímo *okem v oko vidí* (v8), že za heroldy se na Sijón vrací sám Král (v8), aby ho *potěšil a vykoupil* (v9). Proto se strážní *společně radují* (v8; 12,6; 35,2; 42,11; 54,1; 55,12), ba ke společné radosti jsou volány i ony trosky (v9). Synonymní motivy návratu Hospodina a Izraele (30,27; 40,10; 56,1; 59,20; 64,11), potěšení Izraele (40,1; 49,13; 51,3.12.19; 61,2; 66,13) a jeho vykoupení (41,14; 43,1.3n.24; 44,23n; 49,7; 54,5; 59,20) se v Iz vinou jak červená nit. Jde nejprve o fakt návratu ze zajetí a obnovy země; jde ale také o obnovu lásky mezi Bohem a jeho lidem, založenou v Božím odpuštění z pouhé milosti. Vykoupení a potěšení jsou spojeny i se soudem nad utiskovateli (v3-6; 51,9-11.22n; Nah 2,1n). Ve spojení s Iz 53 – a s Ježíšem – ale nabývají další hloubky: Izrael není jen příjemcem milosti, ale v *muži bolesti*, svém reprezentantu, sám také její zdrojem; a není jen vykoupeným, ale i vykupujícím; a už vůbec nejen tím, jenž je ušetřen soudu, nýbrž také tím, kdo soud snáší z ruky druhých a ve prospěch druhých.
- **Národy:** To vše *vidí* na vlastní oči nejen Izraelité, ale také *národy až do končin země* (v10). Vidí, jak Bůh svým návratem na izraelský trůn *obnažil svou paži*, tj. vykonal dílo *spasení* pro Izrael (40,10n; 48,14; 51,5.9; 53,1). Této spásy přitom národy pouze nepřihlíží, nýbrž mají se také stát jejími účastníky (45,22; 49,6.22; 52,15; 55,5; srov. Mt 28,18-20; Ř 10,12.15-18).

Kázání 6: Jsi přece náš Otec (Iz 63,15-19)

7. dubna: Velký pátek, introit: J 3,16; evangelium: Mt 27,35-50

Tváří v tvář duchovnímu i politickému poplenu se Izrael odvrací od falešných nadějí a rozpomíná se na svého nebeského Otce a úpěnlivě ho volá na pomoc.

- **Kontext:** Náš oddíl je součástí série zaslíbení spásy (Iz 59-66). Hospodin je připraven zastat se Izraele, zničit jeho nepřátele, obnovit jeho národní život, odpustit, uzavřít s ním novou smlouvu, ba stvořit pro něj novou zemi (65,17nn; 66,22n). Hospodin je už na cestě (60,1n; 62,1.11; 63,1-6; 64,1n), o to netrpělivěji a kajícněji ho Izrael vyhlíží (62,6n; 63,11; 64,7-11). Není zřejmé, na jaké okolnosti mířil oddíl původně – na asyrské, či babylónské poplenu, či na úpadek poexilní obce? Má spíše obecné vyznění, eschatologický dosah.
- **Modlitba:** Naše pasáž je ústřední částí kající modlitby (63,7 – 64,11), jež se ohlíží za izraelskou nevěrou vůči Bohu (63,7-14) a zprostřed úpadku vyhlíží záchranu (64,1-11). Motivy se opakují: otázka *Kde* (63,11.15) a další otázky (63,17; 64,11), vzývání *Otce* (63,16; 64,7), Boží soucit (63,7.9.15; 64,3.7.11), exodus (63,11-14.17; 64,2), úpadek Izraele jakožto Boží soud (63,10.17; 64,5), chrám (63,15.18; 64,9n), Izrael jako majetek Boží (63,8.14.16; 64,7) *proslavenost* či *nádhera* (63,12.14.15; 64,10).
- **Struktura:** Pasáž lze rozdělit na dvě části, zahájené imperativy *Pohleď* a *Navrať se* (v15-17a; v17b-19). Je rámována přáními podobné větné struktury (sloveso – podst. jméno – sloveso), přičemž pojem *nebesa* se vrací: *Pohleď z nebes a podívej se*, resp. *Kéž bys prorhl nebesa a sestoupil*.
- **Gradace:** Hospodin má nejen shlédnout z nebe, nýbrž nebe prorhnout a sestoupit. Gradaci lze cítit v rámci paralelismů, ne-li jednotlivých řádků (když je užito dvou slov místo jednoho): *Podívej se [b]a dívej se* (v15a); *ze svatého přibytku a nádhery* (v15b); *tvé horlení a tvá síla, [ba] bouření tvého nitra a tvá slitování* (v15cd), přičemž i druhý pojem ve svém kořenu (tj. *rechem*) označuje ženské útroby; *nechals nás zbloudit z tvých cest, [ba] zatvrdils naše srdce* (v17); *přivlastnili si tvůj svatý lid, [ba] nepřátele pošlapali tvou svatyni* (v18); *kdybys jen roztrhl nebesa [b]a sestoupil* (v19). Dále jako bychom se zvenčí přesouvali do nitra (*síla – útroby, cesty – srdce*), z periferie do centra (*lid – chrám*), z ideového k tělesnému (*přivlastnit si – pošlapat*), z kontempace k akci (*pohleď – prorhni*). Také argumenty se stupňují: dvakrát zmíněn pozitivní i negativní aspekt (v16. 19), přičemž negativní zdvojeně (v16bc.19bc); dvakrát se opakuje otázka (v15cd.17); dvakrát zazní vyznání (v16a.d); dvakrát se popisuje nouze (v17.18). Modlitba graduje v opakovaných crescendo.
- **Náš Otec:** V jádru první části je vyznání Boha jako *Otce* Izraele (v16; 64,7; Dt 32,6; Jr 3,19; Ex 4,22) – ani otec Abraham, ani lid Izraele, nýbrž jen Hospodin může přinést exodické vykoupení (v16ade; 47,4; 54,5.8; 63,9; srov. 43,1; 63,8-14). Teď se ale zdá daleký, nepřátelský: Před špinavou realitou lidu se ukrývá ve svém nádherném nebeském chrámu, nevidí jeho bídu (v15ab), staví se podivně nezúčastněný (v15cd; 9,6; 37,32; Ex 20,5; 54,7). Ba aktivně *zadržuje* svou milost (v15d; 42,14; 64,11)? Vydává Izraele neposlušnosti (v17a; 3,12; 53,6; Ž 95,10) a *zatvrzuje* jeho *srdce* (v17b; Jb 39,16; Ex 7,3; Dt 2,30). Proto ona počáteční výzva, proto bolavé otázky, proto dovolávání se Božího nitra. Má jednat podle toho, jaká přece v jádru je!
- **Tvé dědictví:** Druhá část Bohu připomíná, kým mu je Izrael: *tví sluhové, kmeny tvého dědictví, tvůj svatý lid, tvá svatyně*, tvé království, lid, kde se vzývá tvé jméno. Boží dědictví však nyní trpí vyvlastněním a útlakem. Překlady se liší v pojetí v18-19. Mluví celý v18 o ztrátě samostatnosti a chrámu (ČEP), či vyjadřuje kontrast mezi krátkou dobou svobody a nynějším cizím útlakem (ČSP, B21)? Doplnují některé překlady ve v19a právem *Byli jsme od věků tvoji*, zatímco řádky v19bc popisují národy, které Izrael utlačují (ČSP, ČEP)? Anebo celý v19 popisuje stav Izraele, který nyní žije jak pohanské národy (B21)? Či popisuje se snad ve v18-19 zpohanštění Izraele, který – třebaže patří Bohu – pošlapal svatyni a zřekl se Boží vlády? Bůh má Izraeli každopádně přispěchat na pomoc: je to totiž Boží vlastní lid (v17b)!
- **Velký pátek:** Evangelium velkého pátku má s naším oddílem mnoho styčných bodů. Také Ježíš se dovolával svého Boha, nyní vzdáleného, odpírajícího se. Izrael je okupován, svatyně pošlapávána, svatost a zbožnost Izraele v troskách neposlušnosti. Nadějí je Boží zásah, příchod Božího království. Ježíš sám ztělesňuje nejen trpící, kající Izrael, ale také – jakkoli paradoxně a nad rámec izajášovského textu - vykupitele Hospodina.

Kázání 7: Já, který otvírá život (Iz 66,7-9)

9. dubna: Neděle vzkříšení, introit: J 16,21-22; evangelium: J 20,11-18

Tváří v tvář bídě Izraele zasahuje Hospodin tvůrčí mocí a dopřává svému lidu nový začátek, národní obrození, ba nové narození.

- **Kontext:** Náš oddíl je součástí výroků uzavírajících Iz (59-66, resp. 65-66). Ozývají se tu jednak slova soudu nad modláři a posměvači (65,3-7.11-15; 66,3n.16n.24), jednak zaslíbení obnovy Izraele v zemi (65,13nn; 66,4-14.18-23), ba stvoření nové země (65,17; 66,22). Některé motivy jsou ozvěnou slov z jiných míst Iz (srov. 65,25 a 11,6-9). Zaslíbení Iz 66 můžeme chápat jako odpověď na hrozby Iz 1: *nebesa a země*, Boží svědci proti Izraeli, jsou tu podnožím Božího trůnu; umínění synové jsou nahrazeni novým pokolením; prázdný rituál je nahrazen pravou bohoslužbou (srov. 66,1a a 1,2a; 66,7-9 a 1,2b; 66,6.20-23 a 1,10nn). O jakou obrodu konkrétně jde – poexilní, jakoukoli, eschatologickou? – není zřejmé (srov. Za 8; 14).
- **Struktura:** Oddíl líčí obrodu Izraele jako náhlé a rychlé, nikým neočekávané narození (srov. v11.13n; 65,23). Překvapivé rychlosti a údivu nad touto rychlostí odpovídá forma, vyznačující se staccato rétorických otázek (vždy s odpovědí ‚Ne‘) a repeticí větné skladby. Báseň je tvořena čtyřmi dvojřádky, které vždy mají shodnou stavbu: dvakrát ohlášení *Dříve než...* (v7), zopakované později jedním řádkem (v8e); dvakrát otázka *Kdo* (v8ab); dvakrát dvojotázka *Což ... či snad* (v8cd.9); Boží otázka navíc obsahuje dvakrát *Já* (v9ab). Metafora porodu (v7) je postupně vykládána jako narození *země, pronároda, synů Sijónu* (v8), jako dílo Boží (v9). Obroda Izraele je natolik překvapivá, a přece jaksi přirozená – jde přece právě o Boží lid, lid na prahu očekávání -, že musí jít o Boží zázračné dílo. Z bolestí soudu vzejde nový život (srov. 40,1-11).
- **Slova:** Také uvnitř dvojřádkových paralelismů vidíme konkretizaci a gradaci: V7a si v hebrejštině vystačí se třemi slovy, zatímco v7b opakuje tentýž, ovšem obohacený obsah šesti pojmy. V první sadě otázek v8ab se od *doslechu* posouváme k přímému *vidění*, od *tohoto* k *těmto [věcem]*. V druhé sadě v8cd se ze *země* stává *pronárod (gój)* a z *jednoho dne* dokonce *jeden okamžik, jeden ráz*. V Boží dvojotázce zní příběh: Když už Bůh *otevřít* [porodní cesty], neměl by také *dát narození* (v9a)? A když už *dává narození*, měl by snad [porod] *uzavřít* (v9b)? Klíčovým pojmem (5x) je tu hebr. *jalad - porodit, zplodit, dát narození* (v7a; 8de; 9ab). Ve v7a a v8ce ho předchází sloveso *hil* či *hul* – *trpět, svíjet se bolestí*. Obě slovesa se vyskytují společně (13,8; 23,4; 26,17n; 45,10; 54,1). Ve SZ jedinečného užití se ve v7b dostává slovesu *malat - vyklouznout, zachránit se, utéct* (ČEP: *povíla*, ČSP, BK: *porodila*) – v plastickém významu: zdárný porod je záchranou od bolestí. LXX překládá: *uprchla a porodila...*
- **Narození:** Metafora porodu a narození má – pro své emocionální konotace, ale také kvůli biologické zákonitosti, a přece riskantnosti, bolestivosti - v Iz široké užití. Hospodin bolestivě rodí soud (42,14). Hřích se v člověku rodí, a soud se podobá nezdařenému porodu (13,8; 21,3; 26,7; 26,18; 33,11; 37,3; 59,4). V bezdětnosti či ve ztrátě narozených dětí se soud přímo ztělesňuje (23,4; 39,7; 51,18). Naopak narození dítěte bývá znamením spásy a naděje (7,14; 8,3; 55,10; 65,23). Narození dítěte z neplodné je symbolem a vůbec předním sz projevem tvůrčí Boží moci a překvapivé Boží milosti a spásy (49,21; 54,1; Gn 18,10; 25,21; 29,31; 30,22; srov. Mt 1,21nn; L 1,31; Žd 6,7; J 16,21). Snad i proto je v NZ porod nebo narození příhodným vyjádřením obnovy, ba přetvoření lidského života skrze víru v Krista, mocí Ducha, z Boha: jsme Boží děti (J 1,12; 3,3.5; Ga 4,19.27; Flm 10; 1J 2,29; Ř 4,17nn aj.). V NZ se obraz narození propojuje se vzkříšením z mrtvých: Ježíš je *první zrozený z mrtvých* (Ko 1,18; Zj 1,5; srov. Sk 13,33; 1K 15,20). Silou jeho vzkříšení jsme i my skrze víru (znovu)zrozeni k naději svého vzkříšení, ba znovuzrození a obnovy všeho (1Pt 1,3; Ř 8,19.23.29; Mt 19,28n; srov. Ř 3,3nn; Tt 3,5; J 3,3.5).
- **Velikonoce:** Izajášovská báseň o neočekávaném, zázračném porodu je, podobně jako příběhy o pramati Izraele, snad v pozadí nz propojení vzkříšení a nového narození (srov. Ř 4,17nn). Báseň vrhá na Kristovo vzkříšení navíc i nové světlo: Ježíšovo zmrtvýchvstání je zázrakem uvnitř přírody, a přece zázrakem vypůsobeným silami přírodu přesahujícími; je překvapivým a náhlým, lidsky nepostřehnutelným začátkem nového stvoření; týká se nejen Ježíše, ale také jeho lidu a celé země; je dílem Božím (srov. 1S 2,6n).